



Avveckling av militärdistriktsorganisationen

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag att lägga ned Södra militärdistriktsstaben i Göteborg, Mellersta militärdistriktsstaben i Strängnäs och Norra militärdistriktsstaben i Boden.

En gemensam reservation lämnas av (m, fp, kd och c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	3
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Motionernas huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Avveckling av militärdistriktsorganisationen.....	7
Reservation.....	9
Avveckling av militärdistriktsorganisationen (m, fp, kd, c)	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	11
Propositionen.....	11
Följdmotion.....	11
Motion från allmänna motionstiden hösten 2005.....	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Avveckling av militärdistriktsorganisationen

Riksdagen bifaller proposition 2004/05:160 och avslår motionerna 2005/06:Fö1 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:Fö238 yrkandena 1 och 2.

Reservation (m, fp, kd, c)

Stockholm den 25 oktober 2005

På försvarsutskottets vägnar

Eskil Erlandsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Eskil Erlandsson (c), Tone Tingsgård (s), Ola Rask (s), Ola Sundell (m), Allan Widman (fp), Erling Wälivaara (kd), Berit Jóhannesson (v), Åsa Lindestam (s), Heli Berg (fp), Peter Jonsson (s), Karin Enström (m), Marie Nordén (s), Lars Ångström (mp), Christer Skoog (s), Birgitta Ahlqvist (s), Kerstin Engle (s) och Claes Västerteg (c).

Redogörelse för ärendet

Sverige är indelat i tre militärdistrikt. I militärdistrikten bedrivs verksamhet dels i *militärdistriktsstaber*, dels i *militärdistriktsgrupper*. Detta sammantaget utgör militärdistriktsorganisationen och är en del av myndigheten Försvarsmakten. Militärdistriktsorganisationens främsta uppgifter är territoriell verksamhet, utbildning av hemvärns- och frivillig personal samt genomföra olika insatser, inom ramen för Försvarsmaktens uppgift att ge stöd till samhället. I dess staber finns även personal för säkerhetstjänst och fastighetsförvaltning.

Riksdagen beslutade 2004 om utformningen av Försvarsmaktens grundorganisation (prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU4 och bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143). Det beslutet innebar bl.a. nedläggning av en av de tidigare fyra militärdistriktsstaberna – militärdistriktsstaben i Visby.

Till grund för propositionen ligger bl.a. Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport *Försvar för en ny tid* (Ds 2004:30), där Försvarsberedningen menar att huvudalternativet bör vara att lägga ned hela militärdistriktsorganisationen och att överföra återstående uppgifter till andra delar av Försvarsmakten.

Regeringen har i propositionen Försvarsmaktens grundorganisation (prop. 2004/05:43) redovisat att i regeringens fortsatta överväganden om militärdistriktsorganisationens framtid skall nedläggning av organisationen vara huvudalternativet.

Försvarsutskottet ansåg i sitt betänkande *Sveriges försvarspolitik 2005–2007* (bet. 2004/05:FöU4) att militärdistriktsorganisationen behövde förändras och reduceras.

Försvarsmakten har i en framställan till regeringen den 7 mars 2005 föreslagit att militärdistriktsstaberna i Göteborg, Strängnäs och Boden avvecklas och att det inom Försvarsmaktens högkvarter skall inrättas fyra ledningsgrupper för säkerhetstjänst och samverkan. Ledningsgrupperna skall vara lokaliserade till Boden, Stockholm, Göteborg och Malmö. Försvarsmakten har i sitt svar på en anmodan från Regeringskansliet (Fö2005/770/MIL) den 21 april 2005 lämnat kompletterande underlag och redogjort för myndighetens syn på konsekvenserna av en avveckling av militärdistriktsorganisationen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om att lägga ned Södra militärdistriktsstaben i Göteborg, Mellersta militärdistriktsstaben i Strängnäs och Norra militärdistriktsstaben i Boden.

Antalet ledningsnivåer och staber i Försvarsmaktens grundorganisation är enligt regeringen i dagsläget inte anpassat till behoven och har inte minskat i samma omfattning som insatsorganisationen. I det framtida insatsförsvaret och den beslutade insatsorganisationen finns inte längre krav på eller behov av regional eller territoriell ledning som motiverar en särskild ledningsorganisation.

De kvarvarande organisationsenheterna militärdistriktsstaberna i södra, mellersta och norra militärdistrikten kan därför läggas ned. Det bör ske den 31 december 2005 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Det finns dock fortsatt ett behov av att de uppgifter militärdistriktsstaberna i dag har vad avser samverkan med länsstyrelser, kommuner, landsting och andra samhällsorgan kan lösas.

För fortsatt stöd till hemvärn och frivilligverksamhet bör huvudmannskapet för nuvarande militärdistriktsgrupper enligt regeringen överföras till andra organisationsenheter i grundorganisationen.

Regeringen ser i dag ingen anledning att ändra gruppernas antal eller lokalisering.

Utöver de tre militärdistriktsgrupperna finns för närvarande två ledningsgrupper: Ledningsgrupp Malmö i Malmö och Ledningsgrupp Stockholm i Stockholm. Dessa grupper utgör ledningsresurser i södra och mellersta militärdistriktet och läggs ned tillsammans med militärdistriktsstaberna i Göteborg respektive Strängnäs.

Regeringen kommer senare att besluta om fördelningen av militärdistriktsgrupperna på andra organisationsenheter. Denna fördelning skall ske efter en bedömning om vad som är lämpligast i det enskilda fallet och där lokala bedömningsgrunder är en viktig del. Regeringens ambition är att Försvarsmaktens stöd till samhället, hemvärn och frivilligverksamhet skall ske i en ändamålsenlig och rationell organisation, anpassad till dagens behov. Huvudmannaskapet kommer att gå över den 31 december 2005 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Benämningen militärdistriktsgrupp bör då ersättas med utbildningsgrupp.

Motionernas huvudsakliga innehåll

I motion 2005/06:Fö1 av Eskil Erlandsson m.fl. (m, fp, kd, c) framhåller motionärerna att militärdistriktsorganisationens främsta uppgifter är att svara för territoriell verksamhet, utbildning av hemvärns- och frivilligpersonal samt för insatser till stöd för samhället. Den territoriella verksamheten har enligt motionärernas mening i ett förbättrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge tappat i betydelse. Även med en på sikt förändrad hotbild borde dessa uppgifter kunna hanteras tillfredsställande av andra enheter inom Försvarsmakten. När det gäller utbildning av hemvärns- och frivilligpersonal finns både ekonomiska och utbildningsmässiga fördelar med att ansvaret för verksamheten överförs till grundorganisationen.

Frågan om Försvarsmaktens samverkan med andra organ när det gäller krishantering kräver enligt motionärerna dock ett närmare övervägande. Det råder stor politisk enighet om att alla samhällets resurser måste kunna tas i anspråk vid kriser och svåra påfrestningar. De senaste årens översvämningar, stormar och andra naturkatastrofer, både inom och utom landet, har understrukt detta behov.

Försvarsmakten besitter både kompetens och resurser av stort värde som kan komma till användning vid de flesta kriser som drabbar samhället. I vissa fall är dessa unika. En effektiv samverkan förutsätter i sin tur planering, övningar och nätverksbyggande mellan de inblandade. Om styrning och samordning brister mellan civila och militära myndigheter kommer resurserna inte till nytta.

En kris inträffar med nödvändighet inom en kommun. Kommunen kan alltid använda egna resurser inom räddningstjänst, sjukvård och omsorg m.m. I dessa fall är samordning och samverkan med t.ex. statliga myndigheter hanterligt.

Den regionala krishanteringssituationen är emellertid långt mer komplex. Ändå är det här som de viktigaste besluten oftast fattas. Avsaknaden av tvärsektoriella beslutsbefogenheter ökar kraven på samförstånd och lojalitet mot övergripande prioriteringar. Detta understryker behovet av goda och beprövade förbindelser mellan inblandade beslutsfattare.

Det är motionärernas bedömning att den operativa insatsledningen på central nivå inte ensamt kan fylla det tomrum som en avvecklad militärdistriktsorganisation lämnar efter sig. Särskilt när det gäller att samverka med regionala myndigheter, bygga upp nätverk och ha en god lokalkänedom. Motionärerna erinrar om att Försvarsmakten i omgångar har lämnat förslag till en ny organisation. Den 7 mars 2005 föreslog myndigheten att fyra ledningsgrupper för *säkerhetstjänst och samverkan* skulle till Boden, Stockholm, Göteborg och Malmö. Detta skulle kunna vara en lösning, men regeringen tar i propositionen inte närmare ställning till detta.

Motionärerna är beredda att ta ansvar för en avveckling av militärdistriktsorganisationen. Först måste dock regeringen, i enlighet med de resonemang som fördes både i försvarsbeslutet och i Försvarsberedningens slutbetänkande, lämna besked om hur Försvarsmaktens samverkan vid krishantering skall lösas.

Motionärerna uppfattar att regeringen inte är beredd att binda sig vid någon lösning som kan träda i stället för den nuvarande organisationen. Propositionen antyder närmast att något sådant behov inte föreligger. Motionärerna ställer sig inte bakom en nedmontering av viktiga delar i vår samlade förmåga att möta kriser och svåra påfrestningar. Dessa förhållanden måste klarläggas innan en avveckling av militärdistriktsorganisationen genomförs.

I motion 2005/06:Fö238 av Lars Gustafsson (kd) framhålls att militärdistriktet har till uppgift att samverka med det civila samhällets olika instanser, t.ex. länsstyrelser, kommuner, räddningstjänster och polis vid olika kriser. Militärdistriktet föreslås avvecklas fr.o.m. januari 2006.

Militärdistriktsgrupperna skall enligt propositionen även fortsättningsvis utbilda och samarbeta med Sveriges 30 000 hemvärnssoldater samt medverka i utbildning av personer som tillhör olika frivilliga försvarsorganisationer.

Vid halvårsskiftet 2005 avvecklades sju militärdistriktsgrupper. *Hallandsgruppen* är en av de militärdistriktsgrupper som finns kvar, men som sannolikt kommer att inordnas i Luftvärnsregementet (Lv6) nästa år.

Nuvarande beslutade nedläggning, centralisering och omändring av militärdistriktens uppgifter riskerar enligt motionärens mening att i praktiken bidra till att skapa ett glapp i Försvarsmaktens samverkan med det civila samhällets olika organ. Som exempel nämner motionären att det i nu liggande förslag till omorganisation inte finns möjlighet för militärdistriktsgrupper att genomföra samövningar med polis och räddningstjänst.

Utskottets överväganden

Avveckling av militärdistriktsorganisationen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker att militärdistriktsstaberna i Boden, Strängnäs och Göteborg avvecklas.

Motionerna 2005/06:Fö1 och 2005/06:Fö238 avstyrks.

Jämför reservation (m, fp, kd, c).

Utskottet konstaterar inledningsvis att propositionens förslag ligger väl i linje med tidigare ställningstaganden av försvarsberedningen, regeringen och riksdagen.

Försvarsberedningen ansåg i sin rapport *Försvar för en ny tid* (Ds 2004:30) att huvudalternativet bör vara att lägga ned hela militärdistriktsorganisationen och att överföra återstående uppgifter till andra delar av Försvarsmakten.

Regeringen redovisade i propositionen *Försvarsmaktens grundorganisation* (prop. 2004/05:43) att i dess fortsatta överväganden om militärdistriktsorganisationens framtid är en nedläggning av organisationen huvudalternativet.

Försvarsutskottet ansåg i sitt betänkande *Sveriges försvarspolitik 2005–2007* (bet. 2004/05:FöU4) att militärdistriktsorganisationen behövde förändras och reduceras. En av de fyra militärdistriktsstaberna, den i Visby, har efter beslut av riksdagen i december 2004 redan avvecklats.

Utskottet har som underlag för sina överväganden fått föredragningar i ärendet av Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) samt av Försvarsmakten.

Utskottet konstaterar att ansvaret för *utbildning* av – och stödet till – Hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna föreslås övergå från militärdistriktet till Försvarsmaktens utbildningsförband. Militärdistriktsgrupperna, som framgent benämns *utbildningsgrupper*, kommer att organisatoriskt inordnas i närmaste utbildningsförband. Därmed kommer ansvaret för att utbilda och stödja Hemvärnet och frivilligorganisationerna att sammanfalla med dem som har resurser för detta i form av instruktörer, materiel och utbildningsanordningar. Utskottet bedömer att denna ordning är att föredra framför den som nu gäller. Den redovisade nya organisations- och ledningsformen är enligt utskottets mening således en förbättring. *Ledningen* av militära förband som insätts för att stödja samhället kommer att ledas på samma sätt som förband som sätts in för andra uppgifter.

Försvarmaktens regionala och lokala interna *säkerhetstjänst* samt *samverkan* med regionala och lokala instanser bl.a. för dess stöd till samhället, utförs i dag av militärdistrikten, huvudsakligen av militärdistriktsstaberna i Boden, Strängnäs och Göteborg.

I motion 2005/06:Fö1 av Eskil Erlandsson m.fl. (m, fp, kd, c) pekar motionärerna på att regeringen i propositionen inte tar ställning till hur ansvar och organisation för dessa verksamheter fortsättningsvis skall ordnas.

Enligt vad som upplysts utskottet kommer ansvaret för dessa i fortsättningen att ligga på Försvarmaktens högkvarter, som inom sig kommer att organisera fyra regionala *säkerhets- och samverkanssektioner*. Dessa avses bli lokaliserade till Boden-, Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena. Militärdistriktsstabernas nuvarande uppgifter inom detta område kommer således att i allt väsentligt föras över till de regionalt utskjutna enheterna i Försvarmaktens högkvarter. Utgångspunkten kommer att vara att säkerhets- och samverkanssektionerna kommer att dimensioneras för att svara mot Försvarmaktens behov av samverkan. Utskottet konstaterar att genom den regionalt anknutna organisationen kommer Försvarmakten att behålla en förmåga att samverka med olika civila instanser inom storstadsområdena, med de speciella förhållanden som där råder. Utskottet förutsätter att det upprätthålls en god kunskap om olika regionala och lokala förhållanden, inte bara i storstadsområdena, för att Försvarmaktens stöd till kommuner, länsstyrelser m.fl. skall bli effektiv i krissituationer. Mot bakgrund av den reducering som skett av Försvarmaktens grundorganisation blir det dock inte möjligt att ha den nära samverkansförmåga i hela landet som tidigare varit fallet.

Utskottet förutsätter att regeringen meddelar sådana verkställighetsföreskrifter att det glapp i samverkansförmågan som befaras i motion 2005/06:Fö238 inte uppkommer.

Utskottet tillstyrker därför proposition 2004/05:160 och avstyrker motionerna 2005/06:Fö1 och 2005/06:Fö238.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Avveckling av militärdistriktsorganisationen (m, fp, kd, c)

av Eskil Erlandsson (c), Ola Sundell (m), Allan Widman (fp), Erling Wä-livaara (kd), Heli Berg (fp), Karin Enström (m) och Claes Västerteg (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om avveckling av militärdistriktsorganisationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Fö1 yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2004/05:160 och motion 2005/06:Fö238 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Frågan om Försvarsmaktens samverkan med andra organ när det gäller krishantering kräver ett närmare övervägande än vad som redovisas i propositionen. Det råder stor politisk enighet om att alla samhällets resurser måste kunna tas i anspråk vid kriser och svåra påfrestningar. De senaste årens översvämnningar, stormar och andra naturkatastrofer, både inom och utom landet, har understrukt detta behov.

Försvarsmakten besitter både kompetens och resurser av stort värde som kan komma till användning vid de flesta kriser som drabbar samhället. I vissa fall är dessa unika. En effektiv samverkan förutsätter i sin tur planering, övningar och nätverksbyggande mellan de inblandade. Om styrning och samordning brister mellan civila och militära myndigheter kommer resurserna inte till nytta.

En kris inträffar med nödvändighet inom en kommun. Kommunen kan alltid använda egna resurser inom räddningstjänst, sjukvård och omsorg m.m. I dessa fall är samordning och samverkan med t.ex. statliga myndigheter hanterligt.

Den regionala krishanteringssituationen är emellertid långt mer komplex. Ändå är det här som de viktigaste besluten oftast fattas. Avsaknaden av tvärssektoriella beslutsbefogenheter ökar kraven på samförstånd och lojalitet mot övergripande prioriteringar. Detta understryker behovet av goda och beprövade förbindelser mellan inblandade beslutsfattare.

Det är vår bedömning att den operativa insatsledningen på central nivå *inte ensam* kan fylla det tomrum som en avvecklad militärdistriktsorganisation lämnar efter sig. Särskilt när det gäller att samverka med regionala myndigheter, bygga upp nätverk och ha en god lokalkännedom. Försvars-

makten har i omgångar lämnat förslag till en ny organisation. Regeringen tar i propositionen inte ställning till hur civil och militär samverkan i kris-situationer skall förberedas.

Vi är beredda att ta ansvar för en avveckling av militärdistriktsorganisa-tionen. Först måste dock regeringen, i enlighet med de resonemang som fördes både i försvarsbeslutet och i Försvarsberedningens slutbetänkande, lämna besked om hur Försvarsmaktens samverkan med de civila organen vid krishantering skall lösas. En redovisning av hur denna samverkan skall ordnas måste enligt vår mening lämnas till riksdagen innan riksdagen slut-ligt tar ställning till avvecklingen av militärdistriktsorganisationen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:160 Avveckling av militärdistriktsorganisationen:

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om att lägga ned Södra militärdistriktsstaben i Göteborg, Mellersta militärdistriktsstaben i Strängnäs och Norra militärdistriktsstaben i Boden.

Följdmotion

2005/06:Fö1 av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast återkommer med förslag om hur Försvarsmaktens regionala och lokala samverkan med andra samhällsorgan skall ordnas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvecklingen av MD-organisationen får ske först när riksdagen tagit ställning till hur den regionala och lokala samverkan skall ske.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Fö238 av Lars Gustafsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om omorganisationen av militärdistrikten.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som säkerställer samverkan med myndigheter och det civila samhället.